

17.2.2022

Eduskunta  
siv@eduskunta.fi

Asia: Valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittinen selonteko VNS 10/2021 vp

OAJ kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi ja antaa lausunnon koskien edellä mainittua valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittista selontekoa.

### **Sivistykselliset perusoikeudet on turvattava myös poikkeusoloissa**

Koronapandemia on pitkittyessään aiheuttanut niin perusopetuksen, toisen asteen kuin korkeakoulujenkin opiskelijoille mittavia hankaluuksia suoritua opinnoistaan parhaalla mahdollisella tavalla. Poikkeusaikana toteutetut etäopetusjaksot ovat heikentäneet monen opiskelijan oppimisedellytyksiä ja tullee näkymään koulutuksellisen eriarvoisuuden kasvuna.

Oppimisvajeiden umpeen kurominen vaatii tulevina vuosina tuntuvaa lisäresursointia oppimisen tukeen ja tosiasiallista mahdollisuutta riittävään määrään lähiopetusta etenkin ammatillisessa koulutuksessa. Ilman näitä lisäresursseja sivistyksellisten oikeuksien toteutuminen yhdenvertaisesti vaarantuu.

Näemme sivistykselliset oikeudet myös perustana muiden ihmisoikeuksien toteutumiselle ja koko oikeusvaltioperiaatteen sekä yhteiskunnan tasa-arvoisuuden toteutumiselle.

### **Kielelliset oikeudet vaativat vahvistamista**

Kielelliset oikeudet turvataan Suomen perustuslaissa. Käytännön toteutuksessa on kuitenkin parantamisen varaa. Yhteiskunnallisen ilmapiirin kiristyminen näkyy etenkin kielivähemmistöjen kohtelussa. Saamen kielten, romanikielen, karjalan kielen ja viittomakielen opetusta tulee edistää ja pitää huoli siitä, että kieltä opettavat kelpoiset opettajat. Tarpeen mukaan on hyödynnettävä etävälitteistä opetusta kuitenkin siten, että sekä oppilailla että opettajilla on käytössään tarvittavat tekniset laitteet.

Suomi ja ruotsi toisena kielenä opetusta vaativat samoin vahvistamista, jotta koulutuksen tasa-arvo toteutuu. Myös oppilaiden mahdollisuuksia osallistua oman äidinkielen opetukseen on parannettava.

Suomalaisten kielivaranto on kaventunut ja vieraiden kielten opiskeluhaluus laskenut. Vieraiden kielten opiskelun mahdollisuuksia on systemaattisesti kasvatettava ja mahdollistettava valinnaisten vieraiden kielten opiskelu nykyistä paremmin asuinkunnasta riippumatta.

17.2.2022

## Vastuullista pakolaispolitiikkaa

Juuri maahan saapuneilla kouluikäisillä lapsilla ja nuorilla on mahdollisuus päästä perusopetukseen. Oleskelulupaa tai rekisteröintiä odottaville alle kouluikäisille lapsille ei kuitenkaan välttämättä tarjota mahdollisuutta osallistua pedagogiseen varhaiskasvatukseen. Päätösten odotusajat ovat pitkät ja siksi on perusteltua saada alle kouluikäiset lapset heti varhaiskasvatuksen piiriin, vaikka heillä ei olisikaan varmuutta maahan jäämisestä.

Jotta sujuva koulunaloitus olisi jokaiselle mahdollista, edellyttää tämä valmistavan opetuksen vahvistamista, muun muassa sen enimmäiskeston pidentämistä kahteen vuoteen sekä valmistavan opetuksen kelpoisuusvaatimusten määrittelyä sekä koulutuksen kehittämistä.

## Saavutettavuus ja yhdenvertaisuus digitaalisessa ympäristössä

Digitaalisten palveluiden käyttämisen lisääntyminen edellyttää toimia, jotta yhdenvertaisuus toteutuu. On pidettävä huolta siitä, että kouluissa ja oppilaitoksissa jokaisella on mahdollisuus edetä opinnoissaan myös silloin, kun opetus tapahtuu digitaalisissa ympäristöissä. OAJ esittää kantanaan, ettei nykyistä lainsäädäntöä, joka lähtee perusopetuksen toteuttamisesta lähiopetuksena, tule tältä osin muuttaa. On varmistettava, että vähävaraisuus ei muodostu esteeksi kenenkään opiskelulle.

Yleisesti ottaen yhdenvertaisuuden kannalta on digitalisoituvassa yhteiskunnassa (ml. työelämä) äärimmäisen tärkeää, että jokainen saa valmiudet toimia digitaalisessa toimintaympäristössä. Tämän mahdollistaminen edellyttää oppimisen digitalisaation ohjaamista kansallisesti laadittavalla oppimisen digitalisaation strategialla.

## Demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen edistäminen

Osallisuuden kasvattaminen ja demokratiakäsityksen ymmärtäminen edellyttävät, että kouluissa jo varhain ryhdytään antamaan lapsille ja nuorille nykyistä enemmän mahdollisuuksia osallistua omia asioitaan koskevaan päätöksentekoon. Tätä työtä on hyvin pohjustettu OKM:n demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen kehittämisen työryhmässä, jonka toimenpide-ehdotusten jalkauttamisen myötä vahvistetaan lasten ja nuorten yhteiskunnallista osallistumista ja vaikuttamismahdollisuuksia.

17.2.2022

## Opettajien ihmisoikeusosaaminen

Koulujen ja oppilaitosten ihmisoikeuskasvatus ja muuten selonteon teemojen vaikuttava käsittely opetuksessa edellyttää sitä, että opettajien osaamisesta ihmisoikeuskasvatusta koskien huolehditaan. Käytännössä osaamisen vahvistaminen edellyttää tätä koskevan täydennyskoulutuksen tarjoamista työajalla. Samoin teemoja koskevan oppimateriaalin ja opettajien tukimateriaalin tarve on ilmeinen.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Nina Lahtinen  
va. koulutusjohtaja

Pauliina Viitamies  
erityisasiantuntija